

REVISTA LITERARĂ

LECTURI
TAIFASURI
STĂRI DE SPIRIT

LBRIS

APARE SUB EGIDA UNIUNII SCRITORILOR DIN ROMÂNIA

We know
books**11** ION CRISTOFOR,
BLUESUL CEASULUI PUSTIU

„Acum când cel de sus face ce știe cel mai bine să facă
Acum când diavolul sau bunul părinte al luminilor
Mereu neobosit în lucrările lui îți șoptește
Trebuia să scrii o scrisoare și nu ai mai scris-o
Trebuia să întâlnești o femeie și nu ai mai întâlnit-o
Trebuia să mângâi un copil și nu l-ai mângâiat.

Acum în ceasul acesta, mai pustiu decât orice pustiu
Îndelung ezită inima.”

EDITORIAL
3 UN PRAG

„Radiografiind literatura brașovenilor din ultima decadă, constat că există parcă prea multă risipă. Cu o producție literară izvorând de aici și răspândindu-se în diferite centre culturale din țară, Brașovul a rămas un oraș al risipei prin acțiunea centrifugă a instituțiilor care ar fi trebuit să coaguleze. Cred că marele merit al revistei a devenit acela de a schimba sensul, din mișcarea centrifugă care a caracterizat Brașovul risipit al ultimelor decade, în mișcarea centripetă, de atragere a literaturii de valoare și a creatorilor ei spre Brașov. Nu despre festivismul cu care să sărbătorim cei cinci ani de *Libris* ar trebui să vorbim acum, ci despre menținerea sensului și ritmului mișcării centripete. Adică despre o altfel de centralitate la Brașov, așa cum speram prin editorialul din urmă cu cinci ani.”

104 JOSÉ MANUEL DE VASCONCELOS,
HOTEL ROMA, TORINO, AUGUST 1960

„Acum era de ajuns să traverseze
strada, sfârșitul zilei
cădea oblic peste munții de o albeață
invizibilă,
calmul și plenitudinea care duc
la saltul periculos pe scena infinită a
camerei de hotel
unde totul pare să fie posibil la fel ca
în interiorul maldărului
care este și va fi mereu viața cuiva.
Trebuie să fii sigur că moartea ta nu
va lăsa puncte de suspensie.”

6 14 2 6 3 0 8 1 0 0 6 3 8 6 1

● Artistul plastic invitat:
Alexandros Pintilii Karcuicas

EDITORIAL

3 **Un prag** • Adrian Lesenciuc

PORTRET

5 **Ochiul și realitatea** • Mircea Moț

POETUL INVITAT

9 **Ion Cristofor**

POEZIE

14 **Cristina Rhea**17 **Noemina Câmpean**20 **Anda Mihaela Miroiu**22 **Ioan Vintilă Fintîș**25 **Valeriu Valegvi**27 **Indira Spătaru**

DIALOGURI LIBRIS

31 **Interviu cu Anca Ghinea** •
Interviu de Iuliana Răducan

ESEU

36 **Crash** • Elsa Tofan Dorval38 **Despre podurile din Paris și
Chicago via București** •
Liliana Ursu

PROZĂ

42 **Schitul din Muntele Bătrâna** •
Doina Roman

DIALOGURI LIBRIS

47 **Toate lucrurile au un timp
al lor când trebuie să se
întâmpale. Așa a fost și cu
Dimov** • Laurențiu-Ciprian
Tudor

CRONICĂ LITERARĂ

53 **Mircea Cărtărescu: Melancolia** •
Adrian Lesenciuc57 **Monica Pillat: Ceasuri de demult**
• Laurențiu-Ciprian Tudor59 **Ștefan Nicolae: Flutură pe nisip**
• Anca Focșeneanu62 **Doina Ruști: Ciudățenii
amoroase din Bucureștiul
fanariot** • Anca Ianchiș64 **Julien Caragea: Duminici post-
restant** • Iulian Cătălu68 **Rodica Bretin: Amurgul elkilor** •
Mircea Doreanu71 **Ileana Popescu Bâldea: Step pe o
planetă sălbatică** • Ana Dobre74 **Pr. Ioan Chirilă: Ipostazieri ale
Cuvântului. Eseuri omiletice** •
Cristian Muntean77 **Dan Norea: Călător prin lume,
amator de glume** • Gabriela
Vlad

DIALOGURI LIBRIS

81 **Regizorul Radu Dinulescu
și Arta - Un contact uman,
unic, intim și irepetabil!** •
Interviu de Claudia Motea

FOLK & POEZIE

90 **Lordul John de Cotroceni**
• *Interviu de Mihai Cosmin
Popescu*

PORTRET

92 **În amintirea lui Ion Gheorghe.
O creație bizară: Avatara (1972)**
• Gheorghe Postelnicu

ARTISTUL PLASTIC INVITAT

98 **Alexandros Pintilii Karcucas**

LITERATURA UNIVERSALĂ

102 **José Manuel de Vasconcelos** •
Traducere: Denisa Crăciun

REDACȚIA

Director onorific: Doru Munteanu
Redactor-șef: Adrian Lesenciuc
Secretar de redacție: Laurențiu-Ciprian Tudor
Redactori: Iulian Cătălu
 Cristian Muntean

Corectură: Mihaela Hură
Design • Tehnoredactare: Irinel Merlușcă

PENTRU COMENZI ȘI ABONAMENTE:

EDITURA CREATOR S.R.L.

Str. Zaharia Stancu, Nr. 21A, Brașov, România
 E-mail: editura@libris.ro
 Tel.: 0720 539533

LIBRĂRIA „ȘT. O. IOSIF”

Str. Mureșenilor. Nr. 14, Brașov, România
 E-mail: office@libris.ro
 Tel.: 0268 477799

UN PRAG

Revista literară *Libris* împlinește, odată cu acest prim număr al anului 2022, cinci ani încheiați de activitate. Nu înseamnă mult la scara istoriei literare, dar nici nu înseamnă puțin luând în considerare o serie de indicatori din realitatea imediată. Există reviste care au rezistat câteva numere și care au pătruns în istoria literaturii. Revistele de avangardă, care propuneau mai degrabă o literatură a manifestelor, sunt poate cel mai la îndemână exemplu în acest caz. Dar există și reviste care, în ciuda vechimii, continuă să supraviețuiască în mediocritate și provincialism. Așadar, cei cinci ani împliniți nu ar fi neapărat un motiv de festivism. Altfel, însă atrage atenția în acest proiect literar. În cei cinci ani în care a apărut revista a existat constantă în apariție. Revista a apărut trimestrial, în același format, fără nici cel mai mic rabat din punct de vedere tehnic. Apoi s-a prezentat, la fiecare număr, fără rabat în ceea ce privește calitatea textelor admise spre publicare. În paginile revistei au semnat nume importante ale literaturii naționale (poate cele mai importante) și universale (grație traducătorilor cu care am colaborat), cronici despre cele mai căutate și mai apreciate cărți au apărut număr de nu-

ADRIAN LESENCIUC REDACTOR-ȘEF

n. 21 august 1975,
Câmpulung Moldovenesc. Poet,
prozator, critic literar. Doctor în științele
comunicării. Profesor universitar. Membru
al filialei Brașov a Uniunii Scriitorilor din
România din 2000. Președinte al filialei
din 2013. A publicat volume de versuri,
critică și istorie literară, romane. Prezent în
dicționare, antologii și volume colective
publicate în țară și în străinătate.

măr, literatura de prim raft s-a făcut vizibilă prin intermediul acestei reviste, iar literatura brașovenilor a devenit cunoscută în alte centre culturale, acolo unde revista a ajuns. Această scurtă descriere este una despre firescul unei activități redacționale normale, motiv pentru care, iarăși, nu este necesară nicio punere în prim-plan. Un alt aspect merită dezbătut. Revista *Libris*, care apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România de la primul număr, este una finanțată din surse private. Vorbim despre (aproape) singularitatea în spațiul cultural românesc în ceea ce privește un proiect literar privat. Revista *Libris* este susținută financiar de grupul omonim de firme din Bra-

[4] ■■■

șov care, în deplină cunoștință în legătură cu realitățile pieței autohtone de carte și în consens cu tendințele de pe piețele importante de profil, a găsit oportun să susțină un proiect în care nu au crezut foarte mulți. De aceea, după cinci ani de apariție constantă și de calitate (cred, dar ar trebui să-mi fie iertată nota subiectivă), revista *Libris* ar trebui să aducă în dezbatere sursele alternative în raport cu administrația publică. Statul are obligații în ceea ce privește susținerea sectorului cultural. Dar aparatul administrativ nu poate oferi și garanția nivelului valoric minim acceptat - de aceea este necesară existența unei uniuni de creație și a unor alte instituții care să gireze în raport cu un set de principii și de valori -, cum nu poate să asigure nici competitivitatea pe piață sau măcar menținerea fără sincope la un anumit nivel. Investiția privată a grupului de firme *Libris* implică obligatoriu cunoașterea pieței, segmentarea publicurilor, adresarea precisă către acele segmente care pot contribui la normalizarea și predictibilitatea raporturilor dintre cerere și ofertă pe piața de carte. Girul Uniunii Scriitorilor înseamnă garantarea nivelului minim necesar de calitate a textelor, astfel încât produsul final să fie competitiv în raport cu un anumit nivel al exigențelor literare. Dubla grilă menținută până în prezent a permis ca revista *Libris* să apară până acum constant, să atragă în paginile sale cei mai importanți scriitori români, să propună pe piața românească un produs competitiv, elegant și de calitate.

Nu știu dacă revista *Libris* va rămâne sau nu în istoria literară. Aceasta nu este o miză în sine. Cert este că, studiind cu atenție producția de publicații literare la Brașov, singurul proiect din ultima sută de ani cu care se poate compara este revista *Interval* (în

special cu prima serie a acestei reviste). Departe de mine, însă, gândul că generația *Libris* se apropie, cumva, de generația *Interval*. Cu toate acestea, existând posibilitatea coagulării, revista permite închegarea unui nucleu de valori, principii și oameni care să transforme, într-un proces lent, Brașovul periferic din punct de vedere cultural într-un centru care să conteze. Radiografiind literatura brașovenilor din ultima decadă, constat că există parcă prea multă risipă. Cu o producție literară izvorând de aici și răspândindu-se în diferite centre culturale din țară, Brașovul a rămas un oraș al risipei prin acțiunea centrifugă a instituțiilor care ar fi trebuit să coaguleze. Cred că marele merit al revistei - cumulând, evident, meritele grupului de firme și ale filialei locale a Uniunii Scriitorilor din România - a devenit acela de a schimba sensul, din mișcarea centrifugă care a caracterizat Brașovul risipit al ultimelor decade, în mișcarea centripetă, de atragere a literaturii de valoare și a creatorilor ei spre Brașov. Nu despre festivismul cu care să sărbătorim cei cinci ani de *Libris* ar trebui să vorbim acum, ci despre menținerea sensului și ritmului mișcării centripete. Adică despre o altfel de centralitate la Brașov, așa cum speram prin editorialul din urmă cu cinci ani.

OCHIUL ȘI REALITATEA ILEANĂ MĂLĂNCIOIU

MIRCEA MOȚ

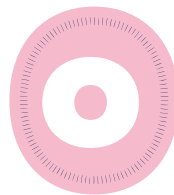

Foto: Cato Lein

n. 22 martie 1950 în Târnova, jud. Arad. Critic literar, eseist. Absolvent al Facultății de Filologie, Universitatea „Babeș-Bolyai”, doctor în filologie al aceleiași universități (1986). Profesor de limba română și inspector de specialitate. A debutat în revista *Familia*, 1967. Debut editorial în volumul colectiv *Tineri poeți* (1970), apărut la Editura Tineretului, cu o prefață de Eugen Simion. Este membru al Uniunii Scriitorilor din România, filiala Brașov. A coordonat lucrări cu caracter didactic. Premiul pentru eseu al revistei *Tribuna*. Premiul Filialei Brașov a Uniunii Scriitorilor pentru volumele *Povești în oglindă și O capodoperă în șapte lecturi*. A publicat: *Tineri poeți*, volum colectiv (1970); *Despre Bacovia, eseuri* (2002); *Titu Maiorescu. Breviar* (2003); *Ion Creangă sau pactul cu cititorul* (Editura Paralela 45, 2004); *Poveștile lui Creangă, Povești în oglindă* (2008, reed. 2009); *Însemnări din La Mancha* (Editura Academiei, 2015); *O capodoperă în șapte lecturi* (2020); *Complicități selective* (2022) ș.a.

Ileana MĂLĂNCIOIU s-a născut la 23 ianuarie 1940 în satul Godeni, jud. Argeș. Este o foarte cunoscută poetă contemporană. Membru al Uniunii Scriitorilor din România. Membru corespondent al Academiei Române (din 2013). A studiat la liceul din Câmpulung Muscel. A urmat studiile Facultății de Filozofie a Universității din București, pe care a absolvit-o cu o teză despre Blaga (1968). Doctor în filozofie cu teza *Vina tragică (Tragicii greci, Shakespeare, Dostoevski, Kafka)* (1977). A lucrat în redacțiile a diferite publicații: *Argeș*, *Viața românească*, 22, *România literară*, dar și în Televiziunea Română și ca redactor-șef al Editurii Litera. A publicat numeroase volume de versuri, printre care: *Pasărea tăiată* (1967), *Către Ieronim* (1970), *Inima reginei* (1971), *Poezii* (1973), *Crini pentru domnișoara mireasă* (1973), *Ardere de tot* (1976), *Peste zona interzisă* (1979), *Cele mai frumoase poezii* (1980), *Sora mea de dincolo* (1980), *Linia vieții* (1982), *Urcarea muntelui* (1985). Autoare a opt volume de eseuri și publicistică. A fost distinsă, printre altele, cu Premiul Academiei Române și cu Premiul Uniunii Scriitorilor din România pentru poezie (de două ori). ■■■

lectură „fragmentară” (cum o propune Ion Pop în *Lecturi fragmentare*), ce adoptă ca punct de plecare prezența ochiului în poezia Ilenei Mălăncioiu, accentuează o dată în plus reflexivitatea lirismului și profunzimea unei poete cu o personalitate artistică de excepție.

Prezent în *Inima reginei* (1971), motivul ochiului își sporește deosebita semnificație în *Crini pentru domnișoara mireasă*, pentru a redimensiona relația eului cu o realitate marcată de o inexorabilă evanescență.

[6] ■■■

Într-un poem precum *Ca ochii moartei tale* ochiul contează în componența unei construcții care trimite la spiritul despărțit de materialitatea organicului, căruia îi supraviețuiește de altfel. Universul este marcat de acest spirit „al moartei tale” într-o rostire înfiorată de reflexele poemului eminescian (Gheorghe Grigurcu):

„Ca ochiul moartei tale e
cerul azi, iubite,/ De plumb e
neclintirea cu care se înclină,
Mereu tot mai aproape, mereu tot
mai încet,/ Într-o privire lungă și
nesfârșit de lină”.

Gestul uman se înscrie într-o ordine cosmică și i se încredințează acestei ordini, sub semnul unui romantism de profunzime, prezent în poezia Ilenei Mălăncioiu, care, „ca autoare de poezie modernă, și în contradicție cu modernitatea, recurge la elemente și motive tipic romantice, precum moartea și nunta, iubirea și neîmplinirea, misterul și cântecul. Probabil însă că romantismul ca atmosferă constituie tocmai metafora generală a poeziei Ilenei Mălăncioiu și deci, din punct de vedere formal, explicația tainicei sugestivității a acestei poezii” (I. Negoitescu, *Scriitori contemporani*, Ediție îngrijită de Dan Damaschin, Cluj, Editura Dacia, 1994, p.270). Ion Pop, pe de altă parte, are în vedere un lirism „amintind de romantismul sumbru germanic și poesc (cu fantoma Lenorei, regina moartă) și al «strigoilor» eminescieni” (Ion Pop, *Un omagiu marii poezii*, în *Apostrof*, nr 6, 2020). Totul ca o sugestie a (re)integrării pentru a se putea sustrage trecerii:

„Și ochiul meu, iubite, spre ochiul
ei se-nalță/ La fel cum bolta
neagră se lasă printre stele,
Mereu tot mai înceată, mereu tot
mai aproape/ E ridicarea blândă
în cer a pleoapei mele.”

Spiritul lirismului eminescian rămâne cadrul în care se înscriu însă emblemele moderne ale poetei, ce surprind dimensiuni ale umanului nelipsit de conștiința limitării:

„Se pierd în noapte stele sub
ochiul meu ce urcă/ Încet spre
ochiul umbrei din cerul ce se lasă/
Ca un păianjen negru și nesfârșit
de mare/ În lumea pământeană
ca-n propria lui plasă.”

De altfel, Eminescu este aproape de o poetă care, mai puțin atentă la cotidian, vizează elementarul:

„Și alte stele nasc sub ochiul meu
ce piere/ În noaptea care-n lume
își face veșnic loc/ Ca printr-un
ochi de gol ce s-a văzut pre sine/
De apă, de pământ, de aer și de
foc.”

O excelentă „poezie a ochiului” mi se pare *Talismanul*. Ochiul ca simbol al spiritului (nu întâmplător „de gheață”) este surprins într-un drum „înapoi”, al refacerii unității ființei, al (re)compunerii trupului și a unui chip familiar. Totul într-un spațiu domestic (odaia) și în timpul „profan” al lui „acum”, ce devin repere ale unei adevărate magii poetice:

„A intrat un ochi de gheață/ A
intrat și celălaltul/ În odaia mea
și-acum/ Rând pe rând bucăți de
trup/ Părăsesc încet înaltul/ Și
coboară lin ca-n zbor/ Și se leagă
înapoi/ Chipul cunoscut de noi.”

În ultimă instanță, cuvântul poetic (amintind, prin implicarea divinității, cuvântul dintâi, generator de lumi), învinge moartea:

„Doamne fă să lege bine/
Mâna dreaptă cu cea stângă/
Și picioarele-amândouă/ Și o
lacrimă să plângă/ Ca un bob
curat de rouă/ Ca să știu c-a ieșit
bine/ Chipul refăcut de mine/ Din
bucăți ca alte dăți/ Din văzduh/

Cum prin vorbă prinde trup/
Fâlfăirea unui duh.”

Sentimentul elegiac, unul profund, aflat sub semnul tragicului, învăluie perceperea ființei fragmentate, iar tensiunea poemului este sporită de conștiința pierderii ochiului spiritualizat în iarba verde (cu trimiteri spre realul în plină forță):

„Iarăși văd trupul reginei din
bucăți făcut, iubite,/ Și când tu
îl porți pe umăr mâna dreaptă
i se pierde/ Și se pierde mâna
stângă și se pierde tâmpla
rece/ Și se pierde însuși ochiul
ce m-așteaptă-n iarba verde.”
(*Trecere*)

Mitul poetic al Ienei Mălăncioiu nu trădează un scenariu ușor de sesizat:

„Și le pune cap la cap și-apoi
suflă peste ele/ Și le dă 'napoi
suflarea și așa până târziu/
Trupurile noastre blânde în
tăcere se arată/ Înaintea ta, iubite,
unul mort și unul viu.” (*Trecere*)

Condiția ființei este surprinsă din perspectiva aceluiași motiv al ochiului. „Părțile” metaforic lipite se grefează pe un spirit ce contează în alt orizont:

„Din două părți lipite pare să fie
trupul tău/ Pe toate rotunjimile se
simte locul lipit/ Pe însuși ochiul
cu care se uită la noi/ Pe însăși
urechea cu care ne-a auzit.” (*Din
două părți*)

Ochiul cuminte ca sugestie a unui spirit netulburat de real, despărțit de organic, devine emblematic pentru moarta ce trece printr-un spațiu arhaic, marcat de semnele sacrului („cătunele cu sfinți”), însoțită de cântecul aflat la limita „dintre o senzualitate ușor morbidă și pura asceză spirituală” (Ion Pop, *Pagini transparente. Lecturi din poezia română contemporană*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1997, p. 132):

„Prin cătunele cu sfinți/ Trece
moarta ochi cumiți/ Suflet
mângâiat de foc/ Pasăre fără
noroc// Cu-o aripă frântă/ Trece
și cântă/ Cântec curat/ Numai
în lumea morților cântat/ Odată
și încă odată/ Până piere vocea
toată/ Până piere ultimul cuvânt/
Până piere iubitul/ Rămas pe
pământ.” (*Cântec*)

Urma moartei invită la o experiență inițiativă, transcrisă într-o adresare către Nathanael, „un soi de martor al ritualurilor ciudate ale iubirii și stingerii” (*Ibidem*, p. 132). Ochiul ființei ce urmează în singurătate drumul spre dincolo este „negru”, opac la ipostazele de suprafață ale realului, dar semnificativ din unghiul elementarului:

„Natanael, văd pașii moartei
înaintea mea făcuți/ Și eu merg
pe urma lor până unde s-au oprit/
Și nu-i niciun pas alături și-nainte
și deodată/ Mersul meu dezleagă
taina morții ce s-a-nfăptuit//
Numai mie îmi dezleagă taina ei,
Natanael,/ Singură pe drumul
moartei în tăcere am umblat/
Și acum din toată lumea lângă
ultimii săi pași/ Care iarăși
mi se arată pașii mei s-au fost
aflat.// Foc și apă ochiul negru în
tăcere mi se face/ De pe trupul
tău l-atinge o efigie ce doare/
A-nceput să mi se afle urma lângă
locul morții/ Și o mână nevăzută
care umblă s-o măsoare.” (*Urma*)

Deplina înțelegere a propriei existențe, a unui metaforic „râu în care mă scald”, cu trimiteri heraclitiene, ar fi posibilă doar printr-o singură vedere, însumând ochiul rece și ochiul cald, simbolice transcrieri ale condiției umane:

„Ci iată obrazul ei, bine lipit peste
obrazul meu/ Și ochiul meu rece
peste ochiul ei cald/ O singură
vedere către apa/ Râului în care
mă scald.// Iată mâna mea ca
mâna ei oprită/ Din întinderea
sa către tine,/ De foarte departe

iată-ne gândul/ Văzându-se cum vine// Încet și lin și egal cu sine/
Fără răutate și fără durere/ Ca o închipuire de pasăre/ Peste tăcere.// Știu că trebuie să îți fie tare frică/ De această pasăre fără oase;/ O, dacă aș mai putea smulge din ochiul tău/Penele ei frumoase.” (O, dacă aș mai putea)

În poezia Ilenei Mălăncioiu se insinuează *singurul ochi*, al moartei aflate într-un semnificativ întuneric, în contrast cu lumina de afară. Chemarea ființei plecate se realizează printr-un plâns inocent, al copilului, singurul care ar putea însufleți gresia asociată răcelii, încremenirii și neînsuflețitului:

„Ca îndelung mângâiat este trupul său/ Leneș un singur ochi i se desface./ Asupra capului adus alături / În întunericul în care zace.// Deschide și celălalt ochi o rogi/ Afară e lumină de multă vreme/ Un copil cu plânsul abia oprit/ Începe în șoaptă să ne cheme.// Tremură glasul lui de miel/ Până la singurul ochi deschis/ În capul de gresie al femeii tale/ Ca într-un dulce vis.// Deschide și celălalt ochi o rogi/ Mâna ta însăși încercând să ia/ O pojghiță de piatră ca o pleoapă/ De pe un loc prin care ar putea vedea.” (Ca îndelung mângâiat)

Poeta impune semnificații simbolice unei realități concrete, greu de acceptat, convinsă fiind de incontestabila putere a cuvântului poetic. Lacrima celei în viață „se face chihlimbar”, după cum de chihlimbar este ochiul „de mort”. Or, chihlimbarul „își datorează însușirile simbolice culorii sale galbene (solare), transparenței (lumina)”. Pe de altă parte, „este piatra ce face legătura dintre spiritul universal și cel individual” (Ivan Evseev, *Dicționar de simboluri*, București, Editura Vox, 2007, p. 81). De aceea,

„nu orice fel de chihlimbar/ Acel bun pentru ochi de mort,/ La urma urmei îmi țin lacrimile/
Să fie gata în orbite când trebuie să le port.// Dar mai bine una o țin și una o las,/ Un singur ochi poartă zeița și îi ajunge,/ Dau un ochi pentru un ochi al ei/ Și pentru durerea care orbita ta o străpunge.” (M-am hotărât)

Laptele, fluierul/cântecul ori șarpele contează și ele la Ileana Mălăncioiu „ca elemente preluate din practicile magice populare” (Ion Pop) asociate vizibil ochiului. Fluierul ca manifestare a cântecului, cu semnificațiile amintite, conține doi ochi, unul rămas în amintire și altul anulat prin moarte:

„Dar nu e lapte dulce albul care-nconjoară fluierul spart/ Cine încearcă să-l ducă la buze îl duce pe răspunderea lui,/ Vă jur că așa-zisul lapte se află în șarpele/
Și că șarpele însuși pare că nu-i// Îți spun că nu e lapte dulce albul care-nconjoară fluierul/ Într-o gaură a lui golită de ceară/ Se află un ochi care seamănă bine cu ochiul ei/ Și în alta ochiul care trebuie să piară.” (Dar nu)

Unicul ochi, acela al zeiței, pentru care nu există limite în cunoaștere, „este fixat pe o piatră” (stabilitate, răceala cu promisiunea eternului), obligatoriu de culoarea verde, dintre ale cărei semnificații simbolice, consemnate de amintitul dicționar, reținem ideea fertilității și, asociată acesteia, a unui nostalgic *regressus ad uterum*:

„Și dacă eu sunt laptele băut de șarpe/ Și sunt laptele turnat în fluierul îngropat/ Și sunt ochiul zeiței Isis pe o piatră veche/ Și sunt același ochi pe un os ferecat.” (Și dacă...)

Din perspectiva ochiului, din orice punct de altfel, lectura conduce către un centru emblematic pentru imaginarul autenticului poet Ileana Mălăncioiu.

ION CRISTOFOR

Ion CRISTOFOR (pseudonimul lui Ioan Cristofor Filipaș). S-a născut la 22 aprilie 1952, în com. Geaca (jud. Cluj). A absolvit Liceul industrial energetic din Cluj-Napoca (1972) și Facultatea de Filologie din Cluj, secția română-franceză (1976). Doctor în filologie cu lucrarea *Aron Cotruș între revoltă și rugăciune* (2001) și masterand al Facultății de Științe politice, administrative și ale comunicării din Cluj (2006). A debutat în *Familia* (1969). A fost redactor la revista *Echinox* (1974-1976).

Volume: *În odăile fulgerului*, poezii, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1982, cu o prefață de Petru Poantă; *Cina pe mare*, poezii, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1988; *Aron Cotruș, exilatul*, istorie literară, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 1999; *Scriitori belgieni*, eseuri, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2000, *Scriitori din Țara Sfântă*, vol. I., eseuri, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2000; *Seneffe sau vocația dialogului*, interviuri, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2000; *Marsyas*, poezie, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001; *Scriitori din Țara Sfântă*, vol. II, eseuri, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2002; *Aron Cotruș între revoltă și rugăciune*, istorie și critică literară, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2003; *Nicholas Catanoy sau avatarii unui pelerin*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2003; *Scriitori din Țara Sfântă*, vol. III, eseuri, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2004; *Casa cu un singur perete*, poezie, Editura Studia, Cluj-Napoca, 2004; *Sărbătoare la ospiciu*, poezie, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2004; *Nicholas Catanoy sau avatarii unui pelerin*, ediția a II-a, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2005; *Amurgul dimineții. Convorbiri cu Gabriel M. Gurman*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2005; *Francofonie și dialog*, eseuri și interviuri, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2006; *Românită și exil*, interviuri, Editura

Napoca Star, Cluj-Napoca, 2006; *Belgia sau regatul poezilor*, eseuri, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2007; *O cușcă pentru poet*, poezie, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2007; *Oameni, gânduri și cărți*, interviuri, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2008; *Angore et taedio*, poezie, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2009; *Cine a dat foc Romei*, poezie, Editura Dacia XXI, Cluj-Napoca, 2010; *Geaman-tanul de sticlă/The Glass Suitcase*, poezie (ediție bilingvă româno-engleză, traducere de Dan Brudașcu), Editura Sedan, Cluj-Napoca, 2011.

Colaborator la *Dicționarul scriitorilor români*, coordonare și revizuire științifică de Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu (1995, 1998, 2001, 2002); *Dicționarul esențial al scriitorilor români*, coordonatori Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu (2001); Academia Română, *Dicționarul general al literaturii române*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2004; *Dicționarul biografic al scriitorilor români*, coordonat de Aurel Sasu (2005) ș.a.

Traduceri din literatura universală: Tahashi Arima, *Umbra lui Ulise*, 1996; Alain Petre, *Izbitura luminii/Le heurt de la lumière*, ediție bilingvă, 1998; Alain Jadot, *Keetchup, maioneză, muștar*, Berlin, 1998; Paul Emond, *Lubiri imposibile*, 1999; Philippe Jones, *Fragmente de cer*, 2000; *Lección tenebrelor*. Poezi belgieni de limbă franceză, 2000; Liliane Wouters, *Jurnalul scribului*, ediție bilingvă, 2003; *Poezi din Kansai*, Antologie de poezie japoneză contemporană, 2004; *Florilegiu de poezie japoneză de azi*, 2006; *Poezi din Tunisia*, 2010. (Filiala Cluj a Uniunii Scriitorilor din România)

ÎN TRE MINE ȘI FEMEIA VĂSATĂ

Și iată că ochii tăi de om tot mai bătrân
orbiți de strălucirea unor nimicuri
nu mai văd că viața tăcută,
viața umilă din jur
ne mănâncă banii, ne ofilește iubitele
că nenorocirea zornăie uneori ca o
legătură de chei în mână.

[10] ■■■

Și iată că pe nepusă masă
vin ceasuri în care nu așteptatul
cântec,
ci doar durerea atroce țâșnește
ca un iepure în bătaia puștii
și sufletul tău
simplu și luminos
ca un zidar ce fluieră vesel
în timp ce se spală de var într-un
lighean albastru
le uită pe toate
îi iartă pe toți și pe sine.

În timp ce strada pustie conversează
cu vrăbiile
sub cravașele vântului cântă un
arbore uscat
pe marginea abisului
aleluia aleluia psalmodiază corul de
umbre
neazut de nimeni cântă din flaut
un copil orb pe zidul din fața mării
tăcute

În timp ce răsar stele în zâmbetul
tău
mă întrebi dacă dragostea
dacă lucrurile și pietrele apun odată
cu soarele
în orice sfârșit e un nou început, îți
șoptesc
dar nu știu dacă mă mai auzi.

Între mine și femeia visată
vuieste o pădure de brazi
freamătă o mare sub lună
foșnește un nesfârșit lan de lavandă.

DUPĂ-AMIEZI DE MELANCOLIE

Haosul poartă uneori hainele noastre
peticite,
tristețea împrumută uneori ochii
noștri obosiți.

Iar uneori în după-amiezile de
melancolie
Singurătatea, ca o femeie scăpată de
la casa de nebuni,
aleargă prin târg pe străduțe
îndoielnice
cu capul tău înfipt într-un par.

Și iată așa uiți să te mai întorci acasă
și să te întrebi dacă mai există
undeva o casă a ta
acum când e din ce în ce mai greu
să-ți asumi destinul
și spaimele țiparului ascuns în
nămol.
La vârsta ta e din ce în ce mai
stânjenitor
să-ți suprapui imaginea de diavol
bătrân
peste cea a băiețușului ars de soare
dintr-o fotografie scorjtită
răspunzând, ce ciudățenie, la numele
tău.

CUM STAI LA MARGINEA RÂPEI

Cum stai pe marginea râpei,
printre tufe de scaieți și de brusturi
și privești îndelung către locurile în
care
ca un tăciune a ars
copilăria ta
ți se pare deodată că viața nu e mai
mult decât
un gureș concert de vrăbii în salcia
uscată
deasupra unui cuib de chițcani.

O, de bună seamă la vârsta noastră
nimic nu e mai măreț
decât burta revărsându-se
triumfătoare peste
semnele bărbăției de altădată
nimic mai măreț decât acest câine
ce-și rupe lanțurile
la zvonul sosirii unui pâlț de nuntași
obosiți de cântece destrăbălate, de
băutură, de vorbe.

Și viața nu e mai mult decât
strălucirea părului acestei femei
roșcate
curgând în valuri ca un robinet uitat
deschis de servitoarea năucă
prin ferestrele și ușile spitalului în
care ai cunoscut prima dată
spaima morții și dulceața femeii
ținând niciuna mai mult decât o
bomboană de mentă
îndelung mestecată.

BLUESUL CEASULUI PUSTIU

Sub răsuflarea bunului Dumnezeu
Mestecenii și brazii sunt harfe
nebănuite
În răstimpuri se-aud vuind tuburile
de orgă ale bătrânilor stejari.

Acum când cel de sus face ce știe cel
mai bine să facă
Acum când diavolul sau bunul
părinte al luminilor
Mereu neobosit în lucrările lui îți
șoptește
Trebuia să scrii o scrisoare și nu ai
mai scris-o
Trebuia să întâlnești o femeie și nu
ai mai întâlnit-o
Trebuia să mângâi un copil și nu l-ai
mângâiat.

Acum în ceasul acesta, mai pustiu
decât orice pustiu
Îndelung ezită inima

Ca trandafirul ce-și dăruiește
parfumul înainte să moară
Sau rășina ce sângerează în rănilor
arborilor.

Sub tăcutele acvile ce treieră cerul și
înălțimile
Dragostea sau ura străbate mai
repede decât viteza luminii
Peste întunecate ape, peste păduri și
câmpii.

Acum în ceasul acesta mai pustiu
decât orice pustiu
Nevăzută e privighetoarea ce-și
deșiră inima pe o creangă.

Nevăzută de nimeni tână femeie ce
își spală cămașa de doliu
Dar brațele ei visând la dragoste și
sânii ei așteptând mângâieri
Luminează în noapte mai puternic
decât lampa la care scriu
Decât stelele pe care le privești în
ceasul acesta
Mai puștiitor decât orice pustiu.

CÂNDVA

Cândva am cinat la masă cu vântul și
cu câteva vrăbii,
Cândva am îndrăgit rânceda mâncare
a singurătății.

Cândva am îndrăgit, prin porturi
străine, strălucitoare, melancolicele
iahturi
Ce adăposteau orgiile celor cu
proteze de aur în gură.

Cândva am îndrăgit un magazin cu
plante medicinale
Plin de parfumul unei preafrumoase
femei.

Cândva, cred că-n adolescență,
priveam ca un hoț în curtea
vecinului
O tânără femeie ce-și aștepta amanții
sau peștorii
Alertat de pașii nerăbdători ai
curtezanilor răsunând pe dale de
piatră.
În trecere, trupul stăpânei răspânda
o mireasmă de busuioc sălbatic.

Cândva am îndrăgit o femeie al cărei
mers era vestit
De zborul de fluturi, de albine și de
gureșe păsări.

Cândva am îndrăgit mlaștinile verzi,
fluierile păstorilor singuratici
Și locurile în care se împerechează
bancurile de pești.

Cândva am îndrăgit cazărmile pustii
În care noaptea răsuna de voci aspre,
de scurte comenzi
Și o trompetă înnebunea de
singurătate sub lună.

Cândva am îndrăgit pioșenia
tinerelor femei rămase văduve
Și rugăciunile lor fierbinți pentru o
dragoste târzie.

Cândva am îndrăgit paraclisul plin
de lumânări ce ardeau sub icoane
Și pe preotul ce sorbea pe furiș din
vinul de împărtășanie.

Cândva i-am îndrăgit pe cei ce
dezarticulau păpușile de cârpă
Pe cei ce ridicau ciuhe în viile aflate
în pârg
Și aprindeau focuri rituale pe
dealurile dintr-un sat îndepărtat.

Cândva i-am îndrăgit pe cei ce
descopereau dragostea
În lanurile de grâu sau de porumb
ale verii
Și știau, atât de firesc, să facă din
două vieți doar una.

UN FLUTURE ROȘU

Pe zidul cenușiu al închisorii
pe gardul de sârmă ghimpată
cântă netulburate
câteva păsări purpurii.

Păsări nu mai mari decât pumnul
copiilor gemeni ce surâd
din sicriașul de sticlă.

Fericite păsări al căror nume nu îl
cunoști
libere,
se răsfăță la soare și cântă
sub oglinda strălucitoare a norilor
gonind.

Cântă stăruitor micile păsări
purpurii
e poate anotimpul în care își caută
perechea.

Pe chipul meu nemișcat
palpită ca o inimă,
freamătă ca fragile petale,
tremură sub vântul de primăvară
un fluture roșu ca buzele tale.

MÂNA

În degetul arătător
se ascunde o frază de Proust,
înflorește o pădure tropicală,
plutește un nor.

În inelar
visează o femeie,
strălucește o mină de chihlimbar.

În degetul mic
paște un ied,
face tumbe-un pitic.

În degetul mare
apune un rege măreț,
răsare un soare.

În degetul mijlociu
asurzește Beethoven,
intră ciuma-n oraș,
îngrozitoare.

Mâna mea e pentru tine, Doamne,
un degetar de pulbere,
o pată neînsemnată
de sânge sau de cerneală,
o linguriță de argint
cu care muți în alt continent
marea cea virginală.

ACUM ZĂPADA PLEACĂ

Tovarăș cu luminile
duse în pribegie
ai vegheat îndelung lângă toate
erorile veacului
ai făcut tumbe,
te-ai dat peste cap cu slujnicele
vântului.

Acum zăpada pleacă cu urmele
noastre-n spinare
o femeie de culoare,
o tânără negresă întinde grăbită
viețile noastre pe o sfoară
ca pe niște rufe proaspăt spălate.

Acum, noapte de noapte,
o piatră de moară
macină regrete, gânduri, vise, păcate.
Și ca-n ziua Genezei
dureros de albastru,
cerul se-ntoarce în noi
cu toate păsările împușcate.

Era pe când apunea
Era pe când tocmai apunea veacul
cicoarea, macul și asfodela
și iepurele de câmp se piteau
atât de sfios,
atât de speriat,
între pulpele mironosiței Angela.

E anotimpul în care
inima mea se îndrepta spre tine
cum se îndreaptă acul busolei spre
nord.

și luna ce-a privit pe Adam și pe Eva
ca o perlă enormă
se prăbușea în fiord.

Ploua cu lumină în grâul curat
ca fața domnului nostru Isus Cristos.

Răstignit între sâni frumoasei
împodobit cu spice și maci
erai mortul cel mai frumos.

TOAMNA

Jos în piață,
printre chivuțe și precupețe
pe o tarabă de piatră, sfântul patron
al călătorilor își vinde
toiagul,
cămașa și aureola ruginită de ploaie.

Și iată, deodată,
în trupurile, în casele noastre se
furișează seara
ca păsări moarte cad umbrele,
soarele sângerează-n apus.
Se face lumină, se face ziuă în vechii
profeți,
mai vii sunt acum cei ce nu-s.

În arborii bătrâni benchetuiește o
confrerie de grauri
ca fariseii își rostesc netulburați
laudele, blestemele și rugăciunile lor.

Acum Dumnezeu își ia cina târzie
Pitit după un horn, ascuns după
draperia putredă a unui nor.

Ultimii regi ai pământului, cu
hlamida lor sfâșiată,
cu coroana de frunze aurite în mâini
aleargă desculți pe câmpul brumat.

Cu ochii scoși din orbite
toamna a ieșit prin târg la arat.